

Uit de klas 2: Focus op luistervaardigheid

'Uit de klas' is dit jaar een vaste rubriek in LOWANieuws. Hij is geschreven op basis van observaties in de praktijk. Auteurs: Fouke Jansen en Marijke Huizinga

Opdracht: bekijken Jeugdjournaal van de vorige dag

In een les aan gevorderde ISK-leerlingen wordt de aflevering van het Jeugdjournaal van de vorige dag behandeld. De docent laat het journaal één keer zien en vraagt welke onderwerpen aan de orde komen. De leerlingen kunnen de onderwerpen goed benoemen. Dan kiest de docent een fragment en laat dat nog een keer zien. De leerlingen proberen het fragment te begrijpen aan de hand van de vragen 'wie?-wat?-waar? - wanneer? - waarom?'. Dat valt niet mee en de leerlingen vragen of ze het fragment nog een keer mogen zien. De docent schrijft vervolgens een paar moeilijke woorden legt de betekenis uit met een omschrijving. Ze schrijft deze omschrijving ook op het bord.

Daarna gaan de leerlingen individueel aan het werk. Ze schrijven de antwoorden op de wie?- , wat?-, wanneer?-, waarom?-vragen op. Als ze klaar zijn, presenteert één leerling voor de klas de antwoorden op de vragen. Ze leest de antwoorden op uit haar schrift. De vragen 'wie' en 'wanneer' blijken het makkelijkst te beantwoorden, de andere vragen zijn lastiger. De leerling vindt zelf dat ze het er niet goed heeft afgebracht maar de groep vindt dat ze het heel goed heeft gedaan.

Theorie

Luisteren doen we de hele dag. Toch is het best een ingewikkeld proces: we horen een ononderbroken klankstroom waar we de verschillende woorden uit op moeten maken: "kebetzelefegezien" wordt 'ik heb het zelf gezien'.

Je hoort niet de drie woorden 'ik heb het' maar één serie klanken: 'kebet'.

De luisteraar moet zelf de afzonderlijke woorden in de zin onderscheiden. Anders dan bij lezen, heeft de luisteraar in het echte leven geen schriftbeeld ter ondersteuning.

Is het voor een luisteraar in een vreemde/tweede taal al moeilijk om bekende, in vlot tempo gesproken, woorden te onderscheiden, helemaal moeilijk wordt het bij onbekende woorden. Onbekende woorden kan hij alleen maar onderscheiden als hij voldoende andere woorden in de tekst kent.

Vaak lukt het de luisteraar bijvoorbeeld wel om het onbekende woord 'excursie' te onderscheiden in de zin 'Volgende week gaan we op excursie' als hij de woorden *volgende*, *week*, *gaan*, *we* kent. Dan kan de luisteraar ook vragen: wat is een excursie? Behalve het verstaan en herkennen van de afzonderlijke woorden in de zin, moet de luisteraar ook de reeksen woorden interpreteren en er een betekenis aan geven.

Bij het leren van een nieuwe taal blijkt luisteren een van de moeilijkste vaardigheden te zijn. Bij toetsen zijn de resultaten op deze vaardigheid het slechtst.

Taalleerders klagen altijd over de snelheid waarmee de taal wordt gesproken die ze aan het leren zijn. Ze hebben geen grip op het luisterproces want ze kunnen de spreker niet steeds stoppen om zijn woorden te herhalen. Het is daarom belangrijk om in de klas de tekst meerdere keren (zeker drie of vier keer) te laten horen.

Dat vindt de docent misschien saai maar de leerder echt niet. Daar komt nog bij dat er verschillen zijn tussen de leerlingen in wat ze moeilijk vinden in een luistertekst.

Als docent weet je nooit precies wat de leerlingen moeilijk vinden.

Je kunt op verschillende manieren luisteren:

- 1 **Begrijpend** luisteren zoals in bovenstaande opdracht. De leerlingen luisteren daar met een duidelijke focus op de betekenis van de tekst.
In het onderwijs krijgen de leerlingen vaak begripsvragen bij een tekst om te checken of ze de tekst begrepen hebben. Deze vragen moeten meestal beantwoord worden na het luisteren naar de tekst. Soms is er sprake van meerdere rondes, van globaal begrijpend luisteren naar meer intensief luisteren.
- 2 Je kunt ook **gericht** luisteren. Je probeert bijvoorbeeld de temperatuur te weten te komen in het weerbericht voor morgen.
In het onderwijs krijgen de leerlingen vaak een vraag voordat ze beginnen met luisteren zodat ze weten waar ze zich op moeten richten.
Deze twee manieren van luisteren zijn functioneel, ze sluiten aan bij het dagelijks leven.
- 3 In het taalonderwijs is het trainen van het woord-voor-woord luisteren, de zogenaamde **verstavaardigheid** een belangrijke oefenvorm in het luisteronderwijs. Dit is dus geen functionele manier van luisteren maar helpt de leerlingen om hun prestaties bij het luisteren te verbeteren. In deze vorm van luisteren richt je je op alle woorden, je probeert alles wat wordt gezegd te verstaan.
Een geschreven versie van de luistertekst (transcript) kan helpen bij het verstaan. Het is belangrijk om je te realiseren dat leerlingen bij het luisteren niet tegelijk gericht kunnen zijn op begrijpen en op verstaan. Het is of het één of het ander. Werkvormen voor verstavaardigheid zijn bijvoorbeeld: woorden tellen, gatenteksten en dictee.
Aandacht voor verstavaardigheid helpt ook bij het aanleren van de uitspraak en de intonatie.

Lessuggesties

1. Geef leerlingen voor ze gaan luisteren, een introductie over het onderwerp. Probeer hun voorkennis te activeren. Zo komt een deel van de woordenschat uit de luistertekst zeer waarschijnlijk ook al aan bod. Schrijf de woorden die onmisbaar zijn om de tekst te begrijpen, op het bord.
2. Een goede manier om leerlingen actief te laten luisteren is een inventarisatieronde in te lassen nadat ze de tekst een of twee maal beluisterd hebben aan de hand van gerichte vragen. In groepjes inventariseren ze op welke vragen ze het antwoord gevonden hebben. Samen met de docent wordt nabesproken wat er uit de inventarisatie is gekomen. Daarna volgt dan nog een klassikale luisterronde.
3. Zorg dat bij een luisterles er ook altijd voor een deel van de tekst het verstaan wordt geoefend. Dat hoeft je niet veel voorbereidingstijd te kosten. Als je weinig tijd hebt, neem je zelf een aantal (niet al te lange) zinnen uit de tekst. Je spreekt die zinnen uit (niet op bord schrijven) en laat de cursisten woorden tellen.
Maak er een eventueel spelletje van. Laat ze daarbij de woorden uitspreken. Laat ze van achteren beginnen want dan onthouden ze de woorden beter (backchaining): 'langs de slager', 'nog even langs de slager', 'ik moet toch eerst nog even langs de slager'. Als je meer tijd hebt, kun je een paar (lieftst achtereenvolgende) zinnen transcriberen (op papier zetten) en er woorden uitlaten (gatenteksten).
4. Zorg dat leerlingen ook zelf aan de slag kunnen met de luistertekst. Dat ze de tekst kunnen stoppen wanneer ze dat willen en ook dat ze precies de fragmenten waar ze moeite mee hebben, kunnen herhalen.
5. Als er een geschreven versie van de luistertekst bestaat, laat de leerlingen dan eerst minimaal twee keer het luisterfragment horen zonder dat ze de tekst erbij hebben, anders verdwijnt de aandacht voor de gesproken taal en gaan ze vooral lezen.

Reflectievragen

1. Let op tijdens de behandeling van een luistertekst met wat voor vragen leerlingen komen. Hebben ze moeite met het begrijpen van de tekst? Waarom is dat zo? Kennen ze te weinig woorden? Of hebben ze moeite met het onderscheiden van de bekende woorden? Herkennen ze de woorden, die bekend voor hen zijn, niet in gesproken taal waardoor ze niet tot tekstbegrip kunnen komen?
2. Laat een fragment eens drie keer achter elkaar horen. Krijg je protesten?